23 uur per dag zat Anne eenzaam opgesloten

Jonge vrouw zit 7,5 maand in isoleercel

Ggz • Meer dan een half jaar zat de 19-jarige Anne eenzaam opgesloten in een kliniek. Strookt dat met de nieuwe Wet verplichte zorg, die dwang juist moet voorkomen?

Maurice Timmermans

Ondanks een wet die sinds 2020 mensen moet beschermen tegen de inzet van gedwongen zorg, zat een jonge vrouw van 19 jaar 7,5 maand lang opgesloten in een isoleercel. In haar eentje, 23 uur per dag. Daar at ze, sliep ze en maakte ze gebruik van een kartonnen po.

Dat blijkt uit een reconstructie van *Trouw*. Over deze langdurige 'separatie', zoals dat heet, in het Centrum Intensieve Behandeling in Den Haag, hebben twee onafhankelijke vertrouwenspersonen in meerdere e-mails en gesprekken met het CIB-management aan de bel getrokken. Maar de gedwongen behandeling is onverminderd doorgegaan, zegt familievertrouwenspersoon Wim van Lierop. "De leiding heeft nooit erkend dat de behandeling ernstig is mislukt."

Ook is er geen één-op-één-begeleiding ingezet, om de gedwongen isolatie te voorkomen. Het CIB laat weten dat één-op-één-begeleiding niet past binnen een behandeling die negatief gedrag probeert te doorbreken. De jonge vrouw beschadigde zichzelf en verbleef al jaren in meerdere ggz-instellingen, voordat ze in 2022 haar intrek nam in het CIB.

Het landelijke patiëntenplatform Mind neemt met verbazing kennis van de langdurige, eenzame opsluiting. "Dat dit nog steeds gebeurt", zegt woordvoerder Mariëlle van den Berg met verwondering. "We weten al zo lang hoeveel traumatische schade dit veroorzaakt."

Van den Berg: "Als het slecht gaat met een patiënt, moet je die niet alleen laten. Dan is juist nabijheid nodig. We zien dat steeds meer instellingen willen stoppen met eenzame opsluiting, maar in de praktijk verlopen de veranderingen erg langzaam."

"Afschuwelijk", noemt Yolande Voskes, onderzoeker aan het Amsterdam UMC, een dergelijk langdurige separatie. "Het is vaak een teken van onmacht. Een behandelteam weet dan niet goed hoe het met het heftige gedrag van een patiënt moet omgaan. Niemand wil een patiënt zevenenhalve maand opsluiten, niemand beschouwt dat als goede zorg."

Voskes, ook verbonden aan de instelling GGz Breburg, vindt dat bij de Inspectie voor Gezondheid en Jeugd (IGJ) "het alarm zou moeten afgaan als ze horen dat een patiënt zo ongelooflijk lang is opgesloten. En dat er vervolgens wordt ingegrepen."

Na meerdere meldingen van de moeder van Anne heeft de inspectie gesproken met zorgaanbieder Parnassia, waarvan het CIB deel uitmaakt. Parnassia, zo laat de inspectie in een reactie weten, heeft uitleg gegeven over de behandeling en 'over de onmacht die door hulpverleners en naasten gevoeld kan worden'. Ook is de nieuwe Wet verplichte ggz (2020) aan bod gekomen, die maant om dwang zoveel mogelijk te voorkomen en rekening te houden met de wensen van de patiënt.

> 'We weten al zo lang hoeveel traumatische schade dit veroorzaakt'

De inspectie heeft niet ingegrepen omdat de uitleg van Parnassia 'navolgbaar' was, zegt een woordvoerder. De inspectie weet dat "zorgaanbieders in uitzonderlijke omstandigheden soms geen andere mogelijkheid hebben dan het toepassen van ernstige vormen van dwang, zoals separeren, hoe naar dat ook is".

De koepel De Nederlandse ggz is zich ervan bewust dat dit soort 'verplichte zorg' nog steeds bestaat, schrijft de organisatie in een e-mail. 'Hoewel instellingen het belangrijk vinden om verplichte zorg te voorkomen.' Samen met andere organisaties probeert de koepel dwang terug te dringen door dit op bijeenkomsten en congressen voortdurend onder de aandacht van behandelaren te houden.

de Verdieping 6|7
'Het lijkt of ze me dood willen'

ILLUSTRATIE SUZAN HIJINK

ADVERTENTIE

Overgewicht

Wereldwijd een miljard mensen met obesitas

Meer dan een miljard mensen in de wereld – één op de acht – hebben obesitas. Dat blijkt uit een nieuwe studie in het wetenschappelijk tijdschrift *The Lancet*. In de meeste landen is een te hoog BMI nu een groter probleem dan een te laag.

Obesitas komt meer voor bij volwassen vrouwen (18,5 procent) dan bij mannen (14 procent). In vergelijking met 1990 is het aandeel mensen met obesitas nu vierenhalf keer zo groot. Het percentage kinderen met obesitas is in die tijd verviervoudigd. Bij kinderen zijn jongens juist eerder te zwaar dan meisjes (9,3 procent van de jongens tegenover 6,9 procent van de meisjes).

Inwoners van Nederland zijn, net als in andere West-Europese landen, relatief dunner dan het gemiddelde. In de VS en sommige landen in het Midden-Oosten ligt het percentage volwassenen met overgewicht juist hoog: boven de 40 procent.

Het aantal mensen met ernstig ondergewicht is afgenomen. Dat zijn er nu 532 miljoen, zo'n 100 miljoen minder dan in 1990. Sommige landen in Azië en Afrika hebben veel inwoners met ondergewicht, maar ook veel bewoners met obesitas.

De studie maakt gebruik van de Body Mass Index (BMI). Wanneer iemand een BMI van 30 of meer heeft, dan heeft die persoon obesitas. Overigens is dat niet een perfecte maatstaf, zeggen ook de onderzoekers. Een hoog BMI is niet altijd een gezondheidsgevaar. Spieren wegen immers meer dan vet. Maar BMI-cijfers zijn makkelijk te meten (het gaat om gewicht versus lengte) en daardoor zijn grote onderzoeken zoals deze mogelijk.

Obesitas verhoogt het risico op chronische aandoeningen, zoals diabetes type 2 en hart- en vaatziekten. De onderzoekers pleiten voor voedselprogramma's en landbouwbeleid die meer mensen toegang geven tot gezond en voedzaam eten. Daarmee kan ondergewicht in de wereld nog verder worden teruggedrongen, en wordt tegelijkertijd de groei van obesitas een halt toegeroepen, schrijven ze. TROUW

Ggz

Een moeder trekt aan de bel over de eenzame opsluiting van haar dochter (21), die zevenenhalve maand aaneengesloten in een isoleercel heeft doorgebracht.

Anne (19) zat zeven maanden in een isoleercel. 'Het lijkt of ze me dood willen'

tekst **Maurice Timmermans**
illustratie **Suzan Hijink**

Het begon op haar vijftiende met een krasje op een onderarm, zegt moeder Wijna Mooij, een krasje zo klein als een schaafwondje. Maar al snel beschadigde haar dochter zichzelf zo ernstig dat ze wekelijks voor hechtingen naar het ziekenhuis moest. Mooij wil er niet te zeer over uitweiden, omdat ze haar dochter wil beschermen. "Te privé", noemt de moeder het.

Vanwege de ernst van de verwondingen verbleef Anne – niet haar echte naam – in de afgelopen jaren in meerdere ggz-instellingen. Ze is vijf keer van de ene instelling naar de andere overgeplaatst. De zelfbeschadigingen, zegt Mooij, waren vaak te traumatisch voor het personeel. "Mijn dochter doet vreselijke dingen, terwijl ze een zachtaardig karakter heeft, bescheiden, en mild voor anderen. Maar niet voor zichzelf."

Mooij laat op haar telefoon een foto van Anne zien met een enorme bult op haar hoofd. "Die is steeds groter geworden door het vele bonken tegen de muur. Ze kon haar emoties niet kwijt."

Terwijl Mooij een grote kop thee op tafel zet met twee stroopwafels, zegt ze dat ze al een tijdje rondloopt met het idee om de krant te bellen. En wel over de 'onmenselijke' manier waarop haar dochter is behandeld in het Centrum Intensieve Behandeling (CIB) in Den Haag. "Hoe ze daar zevenenhalve maand in een cel is opgesloten en aan haar lot is overgelaten."

Het CIB is geen doorsnee ggz-instelling. Hier verblijven patiënten van wie de behandeling in andere klinieken is vastgelopen. Op 31 januari 2022 neemt Anne er haar intrek, ze is dan negentien. Aanvankelijk gaat het goed, hoort Mooij van een behandelaar. "Totdat een nieuwe patiënt wordt opgenomen die zichzelf buitengewoon ernstig toetakelt. Anne raakt erdoor getriggerd en gaat zichzelf ook steeds heftiger verwonden." Op 25 mei belandt ze in de separeerkamer.

"Denk aan een oude, aftandse cel", zegt Mooij, "met op de grond een plastic matras met scheurdeken, een kubus die als tafel kan dienen, en een kartonnen wegwerp-po. Geen raam, behalve een streepje glas tegen het plafond. Als mijn dochter op haar tenen ging staan op die kubus, kon ze nog net een blik naar buiten werpen."

Mooij snapt dat een verblijf in de separeer soms onvermijdelijk is als patiënten een gevaar vormen voor zichzelf, maar een jonge vrouw van negentien zo lang opsluiten in een benauwd hok? "Ze sliep met haar kleren aan. En als ze om chips vroeg, bracht men die in een po. Dat is toch geen menselijke manier van met elkaar omgaan?"

Haar dochter zat er 23 uur per dag eenzaam opgesloten. "Ze mocht er een half uur uit voor therapie, en twee keer een kwartier onder begeleiding van medewerkers." Naar deze kwartiertjes ziet ze de hele dag uit, schrijft Anne in een e-mail aan de psychiater: 'Even iets leuks doen, even uit deze ruimte, even in een 'normale' wereld zijn'.

Gekooid dier

In dezelfde mail – na vier maanden afzondering – vraagt ze om een 'extra contactmomentje', drie keer een kwartier in plaats van twee per dag. 'Ik moet leren uit de separeer te komen', schrijft ze. Het verzoek wordt afgewezen. Soms schrapt het personeel de kwartiertjes zelfs op het laatste moment, omdat 'het niet past in de agenda', heet het.

Dat terwijl de gezondheid van Anne al was verslechterd. "Ze had last van fantoomgeluiden, hoorde steeds sirenes, en viel soms flauw. Ze hallucineerde ook en was doodsbang dat ze weggezogen werd in het ventilatiesysteem. Ze hinkte en bewoog als een gekooid dier. Tot overmaat van ramp vertrok haar behandelaar, en kreeg Anne twee maanden geen behandeling. Ze werd steeds wanhopiger en belde in de isoleer met hulplijnen, zoals de Luisterlijn en de Alles oké-lijn. En dat vanuit een ggz-instelling! Goed idee, vond een begeleider."

Ook belt Anne urenlang met haar moeder. "Eén keer belde mijn dochter in paniek, gillend. Ik zat in de auto en zette 'm meteen aan de kant. Op dat moment hoor ik hoe een begeleider binnenkomt en tegen mijn dochter zegt dat ze moet stoppen met schreeuwen en mij moet wegdrukken."

Mooij mag niet meer op bezoek komen.

In een schrijven van de instelling staat dat de ‘voortdurende communicatie met derden’ (lees: de moeder) leidt tot meer zelfbeschadiging. “Ik wist niet wat ik hoorde. Dat klopt natuurlijk niet. Juist als we belden, met of zonder beeld, kwam mijn dochter tot rust en ging het goed.”

Op een dag vraagt Anne aan haar moeder: wat zou je ervan vinden als ik euthanasie zou plegen? Mooij: “Ik schrok me wezenloos. De psychiater had in een gesprek met haar de optie van euthanasie aangesneden. Mijn dochter zei: ‘Het lijkt wel of ze me dood willen hebben’. We hebben toen samen gehuild.”

Neerwaartse spiraal

Wat ze het CIB het meest kwalijk neemt, is dat het personeel nauwelijks op het idee kwam om “wat extra aandacht te schenken aan een meisje van negentien, dat vereenzaamt in haar cel. Niemand die haar troostte als ze verdrietig was, die haar geruststelde als ze angstig was. Echt onmenselijk.”

Het verhaal van Mooij wordt in zijn geheel bevestigd door Wim van Lierop, familievertrouwenspersoon van zorgaanbieder Parnassia, waar ook het CIB bij hoort. Hij spreekt in een mail aan de geneesheer-directeur van het CIB over twee waarheden. Eén: de behandeling van Anne was ‘extreem ingewikkeld en de pathologie overweldigend’. Twee: er was geen aandacht ‘voor de wensen van een negentienjarig meisje’.

Sterker, het team ‘nam steeds meer afstand’. Dat blijkt pijnlijk uit het kookwekkertje dat begeleiders meenemen als ze Anne een kwartier gaan opzoeken. Sommigen willen geen minuut langer bij haar blijven en vertrekken zodra de wekker afgaat.

Een andere vertrouwenspersoon verbaast zich daarover, valt te lezen in het verslag van een gesprek met het management. Deze patiëntvertrouwenspersoon, die geen commentaar wil geven, heeft Anne erop gewezen om een officiële klacht in te dienen.

> ‘Herstellen doe je niet in een afgrijselijk hok’

Maar dat wilde ze niet. Vanwege de ernst van de zaak heeft de patiëntvertrouwenspersoon toen overwogen om ‘op eigen titel stappen te ondernemen’.

De kookwekker laat volgens Van Lierop zien hoe een team in een neerwaartse spiraal kan schieten als de behandeling niet aanslaat. “Als teams veel tijd steken in de patiënt, zonder dat dit effect heeft, ontstaat wat we tegenoverdracht noemen. Het team doet alleen nog het noodzakelijke en geeft de patiënt daarvan de schuld, want die werkt niet mee.”

Afschuwelijk, noemt onderzoeker Yolande Voskes een separatie die zo lang duurt. “Voor Anne, de moeder, maar ook voor het team. Niemand wil dit.”

Voskes doet aan het Amsterdam UMC al zeventien jaar onderzoek naar verplichte zorg, en werkte in een vorig leven als psychiatrisch verpleegkundige. “We weten al heel lang dat niemand beter wordt van een separatie. Het is ernstig traumatiserend. Als instelling moet je daarom alles uit de kast halen om te voorkomen dat een patiënt zo lang zit opgesloten.”

Eén-op-éénbegeleiding noemt Voskes een van de opties. “Belangrijk is dat je een patiënt niet alleen laat, maar contact blijft houden.” Tijdens een overleg, dat de moeder en Van Lierop bijwoonden, meldde de psychiater dat ze één-op-éénbegeleiding had tegengehouden. Het team kon het volgens haar zelf oplossen.

Wel is het Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE) ingeschakeld, dat adviseert over vastgelopen behandelingen. Het CCE beantwoordt geen vragen over afzonderlijke casussen, maar laat wel weten dat het ‘in de praktijk vrijwel altijd mogelijk is om vrijheidsbeperking te voorkomen of stap voor stap af te bouwen’.

Op zijn minst had het CIB bij deze extreem lange separatie, zoals Van Lierop het noemt, het verblijf van de patiënt kunnen veraangenamen. “Een comfortabele matras scheelt al, net als een gemakkelijke stoel, een normaal toilet in plaats van op een po, geen scheurkleding.”

Persoonlijke aandacht

Voskes, die als verpleegkundige veel patiënten separeerde, heeft nooit begrepen waarom een isoleer zo spartaans moet zijn. Ze wijst op de moderne variant van de ouderwetse cel, de zogeheten *intensive care units*, die de meeste ggz-instellingen inmiddels in huis hebben. “Los van de menselijkere bejegening is er ook een eigen badkamer, muziekinstallatie en een zitgelegenheid. Herstellen doe je niet in een afgrijselijk hok.”

Het CIB heeft volgens Van Lierop geen enkele blijk gegeven van zelfreflectie. “Het is de instelling niet gelukt om zich te verplaatsen in Anne of haar moeder. Het separeren is onverminderd doorgegaan, ook na de gesprekken waarin de vertrouwenspersonen en de moeder hun zorgen uitten. De leiding heeft nooit erkend dat de behandeling ernstig is mislukt. Het enige wat we te horen kregen was: we hebben gedaan wat we konden en de patiënt is in leven gebleven, dus waar hebben we het over.”

Anne verblijft nu in een ggz-instelling in het noorden van het land, waar hulpverleners meer persoonlijke aandacht voor haar hebben, zegt Mooij. “De laatste keer dat ik haar sprak, vroeg ze me om door te gaan met m’n strijd tegen het separeren. Dan is de tijd die ze in de isoleer heeft doorgebracht in ieder geval niet voor niets geweest.”

De echte en volledige naam van Anne is bekend bij de hoofdredactie.

Reactie Centrum Intensieve Behandeling

Het CIB laat schriftelijk weten niet te reageren op individuele casuïstiek. Wel meldt de instelling dat ‘**een langdurige separatie** altijd op vaste momenten wordt getoetst conform de Wet verplichte ggz door onafhankelijke psychiaters, die ons van advies kunnen voorzien en waarmee wij het behandelbeleid **kunnen aanscherpen** of aanpassen’.
Op de vraag waarom er geen **alternatieve zorg** is ingeschakeld, zoals één-op-éénbegeleiding, antwoordt het CIB: ‘Vanuit onze visie is 1-op-1-begeleiding in een situatie waarin er nog behandelkansen worden gezien door het behandelteam, **in strijd met autonomie** bevorderend werken en het doorbreken van negatief gedrag’.

column Hans Goslinga

De oude macht erodeert, de nieuwe macht heeft het lastig

Er waren tijden dat je uit het gemurmel van de, deels ondergrondse, Haagse Beek kon opmaken welke kant het in de politiek op ging. Het watertje was een vertrouwd orakel, met de geluiden dat het op zijn stroom langs het Catshuis en de gangen van de oude macht aan het Noordeinde en de Kneuterdijk meevoerde. Die tijd is voorbij.

De oude machten, waarop ons staatkundig stelsel lang kon rusten, eroderen in een zorgelijk tempo, zoals het enquêterapport *Blind voor mens en recht* over het toeslagen- en fraudebeleid laat zien. Tegelijkertijd hebben nieuwe machten aan de voorkant van ons democratische huis moeite een weg te vinden. “Het systeem moet zich bewijzen”, zei Piet Hein Donner, als stem van de oude macht, aan het begin van de kabinetsformatie. Voorlopig vlot het niet echt.

Dat is niet zo verbazingwekkend. Drie van de vier partijen aan de formatietafel zijn, schijnbaar door een vlaag van electorale wispelturigheid, het machtscentrum in gelanceerd. Zij hebben niet geduldig en zoekend naar sociale bondgenoten kanalen naar de macht gegraven; het ontbreekt hun aan de kunst, ervaring, verbindingen en mensen om de veroverde macht vorm te geven. Daarbij schort het aan de politieke wil zich aan elkaar te committeren, wat gezien de houding tegenover Rusland, het essentiële verschil, niet zo verwonderlijk is.

> Het is zaak dat er spoedig een missionair kabinet komt om de scherven op te ruimen

De situatie samengevat: de oude macht heeft gefaald, de nieuwe macht weet zich geen raad. In 1926 duurde de fase van vruchteloos pogen ongeveer even lang als nu, toen koningin Wilhelmina ingreep en de christelijke politicus De Geer in het geheim de opdracht gaf een kabinet te vormen. Op basis van het reeds verrichte voorwerk slaagde De Geer, demissionair minister van binnenlandse zaken in het gevallen kabinet-Colijn, daar binnen enkele dagen in. Hij kwam met een extraparlementair kabinet op de proppen, vooral bestaande uit figuren uit de bestuurlijk-ambtelijke sfeer. Het zat drie jaar en is de geschiedenis ingegaan als ‘een intermezzo-kabinet’.

Misschien is dat wel iets voor nu, al was het maar om alle partijen de kans te geven zich te bezinnen op de oorzaken van de grootste bestuurlijke schandalen in onze geschiedenis, de toeslagenaffaire en het Groningse gasdrama. Het gaat dan vooral om het falen van alle staatsmachten en de verontrustende desintegratie in de driehoek bestuur-politiek-burgers. Het antwoord is gediend met een ernstig zelfonderzoek en in politieke zin met een pas op de plaats.

Vergelijk het met het aantreden van het kabinet-De Jong als reactie op de rumoerige culturele revolutie van de jaren zestig. Ik pas wel op de winkel, zei De Jong, dan kunnen de partijen zich heroriënteren. Door zijn slimheid en het lage profiel van zijn ploeg (‘Je moet niet allemaal Piet Heinen willen’) sleepte De Jong toch nog heel wat hervormingen voor het parlement, maar dat werd pas veel later onderkend toen de sporen van de nogal negatieve beeldvorming werden gewist.

Het kost niet veel fantasie de verkiezingsuitslagen van maart en november 2023 te zien als heftige reacties op de zondeval van de overheid. Het oude adagium van de Opstand en de afscheiding van Spanje (‘De onderdanen zijn niet geschapen ten behoeve van de koning’) werd hier met voeten getreden. De geschoktheid van het publieke gemoed vroeg om een veel zwaardere politieke reactie dan de zachte landing van Rutte III, laat staan de komst van Rutte IV.

In het bestel oude stijl verliepen formaties ver buiten het oog van de burgers en werden politieke rekeningen in het geniep vereffend. Nu gebeurt dat openlijk, wat het formeren van een kabinet er niet eenvoudiger op maakt en het vertrouwen in de politiek niet versterkt. De complexe paradox van de verkiezingsuitslag is dat de kiezers voor het herstel van het vertrouwen in de overheid partijen hebben aangewezen die daarvoor niet volledig (of helemaal niet) zijn toegerust en allesbehalve een homogeen gezelschap vormen.

In deze fase van gebroken glazen in ons bestel is het zaak dat er spoedig een missionair kabinet komt om de scherven op te ruimen, ook al heeft dat een wat apolitiek karakter. Een kabinet onder leiding van Ser-voorzitter Kim Putters zou in deze kritieke fase niet slecht zijn. De huidige informateur pleitte al bij zijn afscheid van het Sociaal en cultureel planbureau in 2022, eerder dus dan Pieter Omtzigt, voor een ‘nieuw sociaal contract’ tussen overheid en burgers.

In de visie van Putters, gevat in een essay onder de titel *De menselijke staat*, moet duidelijk zijn wat de overheid van mensen vraagt, wat mensen daarvoor terugkrijgen en wat daarvoor nodig is. Kernpunt is dat de verscheidene staatsmachten weer leren vanuit het perspectief van burgers, rekening houdend met hun verschil, naar oplossingen voor problemen te zoeken. Zo simpel was het al in 1581 en zo simpel is het nu nog steeds.